

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82567,Loria-Stanislaw.html>
2022-10-02, 07:56

Loria Stanisław

LORIA Stanisław (18 I 1883, Warszawa – 9 VIII 1958, Londyn), fizyk, syn Szymona, kupca krakowskiego, i Balbiny Remscheidt.

Szkoły powszechną i średnią ukończył w Krakowie i w roku akademickim 1901/02 rozpoczął studia na wydziale filozoficznym UJ. Przez rok 1902/03 studiował też w Lipsku. W 1907 uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy z psychofizyki o widzeniu peryferyjnym, której wyniki podważyły teorię apercpcji Wilhelma Wundta. Promotorem L. był W. Natanson.

Następnie L. był przez dwa lata asystentem w Katedrze Fizyki Doświadczalnej A. Witkowskiego. Lata 1907–10 spędził na uniwersytetach we Wrocławiu, Getyndze i Berlinie. Wspólnie z Rudolfem Ladenburgiem badał zjawisko dyspersji światła w gazach i parach. Były to skrajnie trudne eksperymenty, ponieważ w tych substancjach zmiany współczynnika załamania z długością fali światła są bardzo małe. Wyniki tych badań podsumował potem w ważnej monografii *Die Lichtbrechung in Gasen als physikalisches und chemisches Problem* (Braunschweig 1914). Badał też magnetoptyczny efekt Kerra w ferromagnetycznych metalach i stopach.

L. habilitował się w 1910 w Krakowie z fizyki doświadczalnej na podstawie rozprawy o magnetoptycznym zjawisku Kerra. Rozpoczął także badania w dziedzinie promieniotwórczości, najpierw w Manchesterze (1913/14) pod kierunkiem E. Rutherforda, a potem (1915/16) w Inst. Radowym Wiedeńskiej AN. W IV 1919 został profesorem fizyki teoretycznej Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie i objął katedrę zwolnioną przez K. Zakrzewskiego. Katedrę Fizyki Doświadczalnej zajmował wtedy R. Negrusz (1874–1926).

L. zamierzał nadal prowadzić badania eksperymentalne, ale

było to bardzo trudne ze względu na szczupłe wyposażenie w aparaturę i niski budżet uniwersytetu. Nie chciał tracić kontaktu ze światowym frontem badań i spędził dwa lata urlopu naukowego (1923/25) w California Institute of Technology w Pasadenie. Prowadził tam studia widm fluorescencji oraz stanów metatrwałych atomów rtęci.

Po objęciu w 1927 Katedry Fizyki Doświadczalnej, zwolnionej po śmierci Negrusza, L. udało się wzbogacić wyposażenie laboratoryjne i rozwinąć, ze swym uczniem Jakubem Klingerem, badania dyfrakcji elektronów średniej energii. L. zbudował też aparaturę elektronograficzną do badań strukturalnych.

Po zajęciu Lwowa przez wojska sowieckie we IX 1939 Uniw. Jana Kazimierza został przekształcony w ukraiński Uniw. im. I. Franki. Część polskich profesorów znalazła tam zatrudnienie. L. został kierownikiem Katedry Fizyki Eksperymentalnej. Po wkroczeniu Niemców do Lwowa uniknął losu rozstrzelanych profesorów lwowskich i ukrywał się pod Krakowem.

Od V 1945 L. uczestniczył, jako prorektor, w organizowaniu połączonej uczelni: Uniw. Wrocławskiego i Politechniki Wrocławskiej. Od VIII 1945 kierował Katedrą Fizyki Doświadczalnej. W tym okresie pełnił także funkcje administracyjne w organach urzędów państwowych, Ministerstwie Oświaty i Ministerstwie Przemysłu. Urlop naukowy 1947/48 spędził w Anglii. W 1951 został profesorem fizyki doświadczalnej na UAM w Poznaniu. Współorganizował także poznański oddział Inst. Fizyki PAN.

L. był człowiekiem o dużej wiedzy i rozległych zainteresowaniach, znakomicie wykładał i miał świetne pióro. Jako jeden z najwcześniejszych propagatorów teorii względności w Polsce wydał cieszące się ogromnym powodzeniem książki *Eter i materja* (wykład na inaugurację roku akademickiego 1920/21) oraz *Względność i grawitacja. Teorya A. Einsteina* (Lwów 1921). Publikował także liczne artykuły popularyzujące nowe odkrycia w fizyce. Czynił to na łamach przedwojennego periodyku „Mathesis Polska”, a także „Kosmosu”, „Problemów”, „Postępów Fizyki” i in., a nawet w prasie codziennej.

PSB (M. Puchalik).

„Acta Physica Polonica” 1959, Vol. 18, No 3–6; *Fizyka wrocławska 1945–1995*, praca zbiorowa, Wrocław 1995; L. Infeld: *Stanisław Loria (1883–1958)*; A. Kiejna: *Stanisław Loria: zarys działalności naukowej*, „Postępy Fizyki” 2003, t. 54, z. 2; A. Piekara: *Zgon prof. Stanisława Lorii*, „Problemy” 1958, nr 12.

Andrzej Kajetan Wróblewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)